

Nr 62.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till lag angående rätt för Konungen att i vissa fall inställa tillämpningen av 10 § andra stycket i lagen för Sveriges riksbank den 12 maj 1897 och av § 9 i lagen om rikets mynt den 30 maj 1873; given Stockholms slott den 14 februari 1922.

Under återopande av härvid fogade utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för denna dag vill Kungl. Maj:t härmed föreslå riksdagen att antaga bilagda förslag till lag angående rätt för Konungen att i vissa fall inställa tillämpningen av 10 § andra stycket i lagen för Sveriges riksbank den 12 maj 1897 och av § 9 i lagen om rikets mynt den 30 maj 1873.

GUSTAF.

F. V. Thorsson.

Förslag

till

lag angående rätt för Konungen att i vissa fall inställa tillämpningen av 10 § andra stycket i lagen för Sveriges riksbank den 12 maj 1897 och av § 9 i lagen om rikets mynt den 30 maj 1873.

Härigenom förordnas som följer:

Om sådant med hänsyn till utomordentliga, av krig föranledda förhållanden provas oundgängligen nödigt, må Konungen, på framställning av fullmäktige i riksbanken och efter samråd jämväl med fullmäktige i riksgäldskontoret,

ej mindre för viss tid fritaga riksbanken från den enligt 10 § andra stycket i lagen för Sveriges riksbank den 12 maj 1897 riksbanken åliggande skyldigheten att inlösa guld i plants, som för riksbankens räkning till myntverket avlämnas,

än även förklara, att bestämmelsen i § 9 i lagen om rikets mynt den 30 maj 1873 om rätt för en var, som vid myntverket inlämnar guld, att därför erhålla guldmynt under viss tid icke skall äga tillämpning.

Denna lag träder i kraft dagen efter den, då lagen enligt å den samma meddelad uppgift från trycket utkommit i Svensk förätnings-samling, och gäller till den 1 april 1922. Av Konungen jämlikt denna lag meddelad bestämmelse må ej äga tillämpning längre än till sist-nämnda dag.

*Utdrag av protokollet över finansärenden, hållet inför Hans Maj:t
Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 14 februari 1922.*

Närvarande:

Statsministern och ministern för utrikes ärendena BRANTING, statsråden
LINDQVIST, THORSSON, SANDLER, NOTHIN, SVENSSON, HANSSON, ÅKERMAN,
LINDERS, SCHLYTER, ÖRNE.

Chefen för finansdepartementet, statsrådet Thorsson anför:

I lag den 22 april 1921 (nr 172) angående rätt för Konungen att i vissa fall inställa tillämpningen av 10 § andra stycket i lagen för Sveriges riksbank den 12 maj 1897 (nr 27) och av § 9 i lagen om rikets mynt den 30 maj 1873 (nr 31) stadgas, att, om sådant med hänsyn till utomordentliga, av krig föranledda förhållanden prövas oundgängligen nödigt, må Konungen, på framställning av fullmäktige i riksbanken och efter samråd jämväl med fullmäktige i riksgäldskontoret, ej mindre för viss tid fritaga riksbanken från den enligt 10 § andra stycket i lagen för Sveriges riksbank den 12 maj 1897 riksbanken åliggande skyldigheten att inlösa guld i plants, som för riksbankens räkning till myntverket avlämnas, än även förklara, att bestämmelsen i § 9 lagen om rikets mynt den 30 maj 1873 om rätt för en var, som vid myntverket inlämnar guld, att därför erhålla guldmynt, under viss tid icke skall äga tillämpning.

Denna lag gäller till och med den 28 februari 1922.

Angående tillkomsten av de i lagen innefattade bestämmelser tillåter jag mig hänvisa *dels* till den redogörelse, som jag den 6 februari 1920 lämnat i sammanhang med förslag om avlåtande till riksdagen av årets proposition nr 73, *dels ock* till det anförande till statsrådsprotokollet, varmed dåvarande chefen för finansdepartementet den 4 mars 1921 anmälde frågan om avlåtande till riksdagen av 1921 års proposition nr 124.

I skrivelse den 5 november 1921 till fullmäktige i Sveriges riksbank hemställde jag, att fullmäktige ville, så snart lämpligen ske kunde, inkomma med yttrande,

dels huruvida och i så fall för vilken tid bestämmelserna i nämnda lag den 29 april 1921 angående rätt för Konungen att i vissa fall inställa tillämpningen av 10 § andra stycket i lagen för Sveriges riksbank den 12 maj 1897 och av § 9 i lagen om rikets mynt den 30 maj 1873 borde fortsätta att gälla utöver den 1 mars 1922,

dels ock huruvida det åt riksbanken givna bemyndigandet att för tiden till den 1 mars 1922 begagna den i 6 § andra stycket av riksbankslagen omnämnda rätten att utgiva sedlar till ett belopp av högst etthundratjugufem miljoner kronor, utöver vad som vore medgivet i första stycket av samma paragraf, borde förnyas, ävensom vilken tid ett eventuellt förnyat sådant bemyndigande borde avse.

I anledning av denna skrivelse hava nu fullmäktige i riksbanken anfört följande:

»Beträffande den Konungen medgivna rätten att genom inställelse av tillämpningen av 10 § andra stycket i riksbankslagen befria riksbanken från skyldigheten att till visst fastställt pris köpa guld i plants vilja fullmäktige erinra därom, att denna rätt icke kommit till användning alltsedan den 1 mars 1920. Det gäller således nu att förlänga giltigheten, icke av en riksbanken medgiven rätt, utan av Konungens rätt att i vissa fall befria riksbanken från skyldigheten att till visst pris köpa guld i plants.

Om önskvärdheten av guldmyntfotens fullständiga återinförande snarast möjligt torde alla vara ense. Men fullständig guldmyntfot förutsätter dels nämnda skyldighet för riksbanken att till visst fastställt pris köpa guld, dels rätt för envar att till myntverket inlämna guld till utmyntning. Om Konungens nu ifrågavarande rätt prolongeras att gälla efter den 1 mars 1922, skulle detta därför ske under den ovillkorliga förutsättningen, att denna rätt i och med guldmyntfotens återinförande icke vidare skulle komma till användning.

Men under tiden till dess att guldmyntfoten kan återinföras, bör enligt fullmäktiges mening Konungens ifrågavarande rätt bibehållas i gällande kraft. Ställningen på den internationella guldmarknaden liksom på övriga områden av det ekonomiska livet är fortfarande så oviss och utvecklingen under den närmaste tiden så oberäknelig, att det ingalunda kan anses uteslutet, att icke riksbanken under denna mellantid kan bliva i oundgängligt behov av befrielse från skyldigheten att till visst pris köpa guld. Till stöd för denna mening anse sig fullmäktige böra anföra följande. Som bekant är, hava under senare tid betydande kvantiteter ryskt guld införts till Sverige för vidare försändelse till andra länder, där guldets kunnat realiseras med större fördel än som kunnat ske här i landet. Denna transitotrafik pågår fortfarande. Om kurserna på utländska valutor under den närmaste tiden skulle utveckla sig i samma riktning som på sistone, kan ställningen snart bliva sådan, att det kommer att ställa sig fördelaktigare att sälja detta guld till riksbanken till det i riksbankslagen fastställda priset än att låta guldets gå vidare till utlandet. Även från andra håll voro guldsändningar till Sverige tänkbara. Riksbanken skulle då mot sin vilja kunna påtvingas guld.

Fullmäktige anse det därför vare oundgängligen nödvändigt, att Konungens rätt att befria riksbanken från skyldigheten att till visst pris köpa guld fortfarande och tillsvidare bibehållas. I sammanhang härmed bör Konungens rätt att inställa tillämpningen av ovannämnda bestämmelse i lagen om rikets mynt bibehållas. Den senare rätten är endast ett komplement till den förra.

Med hänsyn till innehållet i den skandinaviska myntkonventionen bör den senare rätten komma till användning först efter underhandling med danska och norska regeringarna.

Med stöd av det anförda få fullmäktige anhålla, att herr statsrådet ville hos Kungl. Maj:t hemställa om avlåtande av proposition till riksdagen med förslag, att lagen av den 29 april 1921 angående rätt för Konungen att i vissa fall inställa tillämpningen av 10 § andra stycket i lagen för Sveriges riksbank den 12 maj 1897 och av 9 § i lagen om rikets mynt den 30 maj 1873 förnyas att gälla under ytterligare ett år till den 1 mars 1923.

I frågan, huruvida det å riksbanken givna bemyndigandet att för tiden till den 1 mars 1922 begagna den i 6 § andra stycket av riksbankslagen omnämnda rätten att utgiva sedlar till ett belopp av högst etthundratjugufem miljoner kronor, utöver vad som är medgivet i första stycket av samma paragraf, bör förnyas, få fullmäktige anföra följande.

När fullmäktige i skrivelse den 5 februari 1921 begärde, att detta bemyndigande skulle förlängas att gälla till den 1 mars 1922, återopade sig fullmäktige på erfarenheten från år 1920. Under detta år hade ifrågavarande extra sedelutgivningsrätt enligt samtliga veckorapporter med undantag av fyra i större eller mindre utsträckning varit tagen i anspråk, och vid tvenne tillfällen hade riksbanken stått betänkligt nära gränsen för sedelutgivningsrätten. Erfarenheten från år 1921 är en helt annan. Under detta år har den extra sedelutgivningsrätten tagits i anspråk endast vid fem rapportdagar och senast enligt veckorapporten av den 1 oktober 1921. Riksbankens obegagnade sedelutgivningsrätt uppgick enligt senaste veckorapport av den 4 innevarande månad till 232.83 miljoner kronor. Med frånräknande av den extra sedelutgivningsrätten på 125 miljoner kronor återstod således vid nämnda tillfälle en obegagnad sedelutgivningsrätt av 107.83 miljoner kronor, vilken med hänsyn till den inom näringslivet rådande depressionen kan anses vara fullt tillräcklig.

Fullmäktige anse därför, att riksbanken icke *för närvarande* har behov av ifrågavarande extra sedelutgivningsrätt.

Skulle emellertid före riksdagens slut förhållanden inträda, vilka enligt fullmäktiges mening påkalla ökning av sedelutgivningsrätten, skola fullmäktige icke underlåta att i god tid därom göra erforderlig framställning.»

Fullmäktige i riksgäldskontoret hava icke haft något att erinra mot vad bankofullmäktige sålunda hemställt.

Jag erinrar här, att Kungl. Maj:t i anledning av en särskild skrivelse från riksbanken förut i dag beslutat utfärda förordning angående riksbankens fritagande under viss tid från skyldigheten att inlösa guld i plants, som för riksbankens räkning till myntverket avlämnas, även
Bihang till riksdagens protokoll 1922. 1 saml. 53 häft. (Nr 62.)

som angående inställd tillämpning av § 9 i lagen om rikets mynt den 30 maj 1873 (nr 31), avseende tiden till den 1 mars 1922.

Departements-
chefen.

Med hänsyn till vad fullmäktige i riksbanken anfört beträffande frågan om den extra sedelutgivningsrätten för riksbanken saknar jag anledning att nu förorda någon åtgärd i detta ämne.

Vad däremot beträffar frågan om rätt för Konungen att fritaga riksbanken från skyldigheten att inlösa guld i plants samt förklara, att bestämmelsen om rätt för en var, som vid myntverket inlämnar guld, att därför erhålla guldmynt, under viss tid icke skall äga tillämpning, anser jag, att bankofullmäktiges framställning om proposition angående utsträckt giltighet av berörda rätt bör tillmötesgås såtillvida, att förslag i ämnet nu framlägges för riksdagen, avseende den tid, som befrielsen för riksbanken att inlösa av banken utgivna sedlar med guld för närvarande gäller, d. v. s. till den 1 april 1922.

I likhet med bankofullmäktige vill jag framhålla, att stadgandet i § 9 av lagen om rikets mynt, med hänsyn till gällande myntkonvention mellan de skandinaviska länderna, icke bör sättas ur tillämpning annat än i samförstånd med dessa länders regeringar.

Sedan föredragande departementschefen härefter uppläst *förslag till lag angående rätt för Konungen att i vissa fall inställa tillämpningen av 10 § andra stycket i lagen för Sveriges riksbank den 12 maj 1897 och av § 9 i lagen om rikets mynt den 30 maj 1873*, hemställer departementschefen, att Kungl. Maj:t måtte i proposition till riksdagen föreslå riksdagen att antaga nämnda förslag.

Denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan behagar Hans Maj:t Konungen bifalla och förordnar, att proposition av den lydelse, bil. litt. vid detta protokoll utvisar, skall avlåtas till riksdagen.

Vid protokollet:

Elis Lindahl.